

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ.

23/5-1998
 Ποιούμενοι ἐναρξίν τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῷ μετὰ χειρὸς τεύχει ἔργου τοῦ ἐπιφανοῦς γαλλοῦ μυθιστοριογράφου Παύλου Bourget, ἀφιερούμεν καὶ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Φιλολογικοῦ Φακέλου αὐτοῦ, ἐν αὐτὸς οὗτος ἀποκαλύψει τὴν σχολὴν αὐτοῦ, ἥτις ἔσχε μὲν καὶ ἔχει ἀντιπάλους, ἀλλ' ἥτις ὁμολογουμένως καταλέγεται ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ ἥτις ἐννοεῖ νὰ παρήγῃ ἔργα φιλολογίᾳς ἔχοντα σκοπὸν ὡς λέγει ὁ Δουμῆς.

Ὁ κ. Παῦλος Βουρζέ, οὗτινος τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα ἦν ἡ *Γυναίκα Καρδία* ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς χορείας τῶν γαλλῶν μυθιστοριογράφων φέρων ὑπὸ μάλης δύο νέας μυθιστορίας, ἐν αἷς ἀπαξ ἔτι κατὰδὲλον γίγνεται τὸ τέλαιντον αὐτοῦ. Τὸ ἕτερον τῶν μυθιστορημάτων τούτων φέρει τὸν ἐλληνικώτατον τίτλον *Κοσμοπόλις* (Cosmopolis), δημοσιευθῆσεται δὲ ὁσονούπω ἐν ἐπιφυλλίδι ἐν τῷ χαρίεντι παρισινῷ φύλλῳ *Φιγαρώ*, πιστευόμεν δὲ νὰ μεταφρασθῇ καὶ δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Ἑβδομαδιαίᾳ Ἐπιθεωρήσει*. Ἡ δρᾶσις τοῦ μυθιστορήματος τούτου εἶνε εὐρυτάτη, ὡς λέγεται· τὸ ἔργον βρίθκει γεγονότων καὶ ἐπεισοδίων, συντελούντων τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνέλιξιν τῆς ὅλης δρᾶσεως. Δρῶσι δὲ διάφορα πρόσωπα, ἄνθρωποι τῶν αἰθουσῶν, καλλιτέχναι, ἄνθρωποι τῶν χαρτοπικτικῶν, τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας, νεάνιδες, τυχοδιώκται.

Τὸ ἄλλο δὲ ἔργον αὐτοῦ φέρει τὸν τίτλον Ἡ *Γῆ τῆς ἐπαγγελίας* (Terre Promise), εἶνε δὲ, ὅπως ἀντιθέτως ψυχικὴ ἱστορία, λίαν εὐαίσθητος καὶ λίαν εὐσυνγίνητος, ἐν τῇ αὐστηρῇ αὐτῆς ἀπλότητι. Ὁ πρόλογος, ὃν ὁ κ. Βουρζέ προτάσσει τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐστὶν κυρίως ἀπολογία τῆς μυθιστορίας τῆς ψυχολογικῆς σχολῆς (roman psychologique), ἣν ἐκπροσωπεῖ. Διὰ τοῦ προλόγου δ' αὐτοῦ ἀπαντᾷ καὶ εἰς ὅσα ἐξετάζευσεν κατὰ τῆς ἀναλυτικῆς σχολῆς, ὡς αὐτὴν αὐτὸς ἀποκαλεῖ, ὁ Πέτρος Loti ἐν ἀκαδημαϊκῷ αὐτοῦ λόγῳ. Πρὸς κατάληψιν δὲ τῆς σχολῆς τοῦ Βουρζέ οὐχὶ ἄσκοπον ἡγοῦμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα περικοπὰς τινὰς τοῦ προλόγου τῆς *Γῆς τῆς ἐπαγγελίας*. Ἐάν, λέγει, ὁ τίτλος *Τὸ δικαίωμα τοῦ παιδὸς* (le droit de l'enfant) μὴ ἡδύνετο νὰ λογισθῇ ὡς λίαν φιλόδοξος, θὰ προὔτιμων αὐτόν. Τὸ ζήτημα ἰδίᾳ, ὅπερ ἐν αὐτῷ τῷ *Terre promise* τίθεται ἐπὶ τοῦ τέκνητος συνδέεται πραγματικῶς πρὸς ἄλλον γενικώτερον τίτλον, ὅστις ἔχει ὡς ἐξῆς: Μέχρι τίνος βαθμοῦ δύνανται τὴν ζωὴν εἰς ὃν τι ὑπέχμεν εὐθύνην ἀπέναντι αὐτοῦ· ἐν τίνι μέτρῳ ὀφείλομεν νὰ παραιτήσωμεν τὴν νιδίαν ἡμῶν προαγωγὴν χάριν τοῦ νέου τούτου ὄντος; Ἀλλὰ μὴ πλανᾶσθε. Τὸ τοσούτω ἀόριστον τοῦτο ζήτημα διευκρινίζεται ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ, ἡ δὲ σπουδασιότης αὐτοῦ καθίσταται ἀόριστος. Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν θὰ δώσητε, ἐξαρτᾶται νὰ κηρυχθῇτε ὑπὲρ ἢ κατὰ

τοῦ διαζυγίου, ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν χήρων καὶ τῶν χηρῶν, ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ἐν τῇ σχολῇ ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως, ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ἀναζητήσεως τῆς πατρότητος, ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς συγγραφῆς τῶν θηριωδῶν ἐκδικήσεων τῶν συζύγων, ἄςτινα τόσῳ προσφυῶς συνειθίσκαμεν νὰ χαρακτηρίζωμεν ὡς ἐμπαιθῇ ἐγκλήματα. Τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα δύνανται νὰ πολλαπλασιασθῶσι κατὰ βούλησιν ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν, οὓς παρόμοιαι μελέται ἐνδιαφέρουσι. Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἐπαρκῶς καταδεικνύουσι τὸ καταπληκτικῶς περίπλοκον τοῦ προβλήματος τοῦ παιδίου, ὅπερ ἐν αὐτῷ ἐμπερικλείει ἀκριβῶς πᾶσαν τὴν ἠθικὴν τοῦ ἔρωτος. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἔπεται ὅτι αἱ περιπτώσεις ἐν αἷς πρόκειται περὶ συνειδήσεως εἶνε ἀναρίθμητοι.

Ἡ ἀποτελοῦσα τὸ θέμα τῆς *Γῆς τῆς ἐπαγγελίας* ὑπόθεσις ἐστὶν ἴσως ἡ κοινοτέρα πασῶν τῶν παρμῶν, μία ἐξ ἐκείνων ὁσπύτως, ἥς ἡ τιμιότης ἐπιλύει μετ' ὀλιγωτέρου δισταγμοῦ. Ἀνθρώπος τῆς ἡγάπησε γυναῖκα ὑπ' ἀνδρὸν· ἐξ αὐτῆς ἔσχε τέκνον, ὅπερ φέρει μὲν κατ' ἀνάγκην τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου ἐκείνης, ἀλλ' οὐ αὐτὸς ἐστίν, ὡς οὐδόλως ἀμφιβάλλει, ὁ ἀληθὴς αὐτοῦ πατήρ. Ἐχει καλῶνται πρὸς τὸ τέκνον τοῦτο καὶ τίνες εἰσὶ τὰ καλῶνται ταῦτα; Ἐχει ἐπ' αὐτοῦ δικαίωματα καὶ τίνες εἰσὶ ταῦτα; Εἶνε ἔνοχος ἐξακολουθῶν τὸν ἴδιον τρόπον τοῦ ζῆν, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν; Ὁ μυστικὸς δεσμὸς τοῦ αἵματος συνεπάγεται κατ' ἀνάγκην λαμβάνουσάν τινα ὑποχρέωσιν, εἰ ἐξεστὶν εἰπεῖν, ἢν ἡ τοιαύδε ἢ τοιαύδε περίστασις ἀποκαλύπτει; «Νομίζω ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ποιοῦμαι βεβαιούμενος ὅτι ἐννέα ἐπὶ τοῖς δέκα εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῶν προβλλομένων ἐρωτήσεων θὰ ἀπαντήσωσιν ἀρνητικῶς. Διὰ τὸν δέκατον λοιπὸν ἐκ τούτων ἐγράφη ἡ μυθιστορία αὕτη, δι' ἐκείνον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ὁποίου τὰ πάθη καὶ ἡ πείρα δὲν ἐξήλειψαν πᾶν ἔχνος συνειδήσεως, δι' ἐκείνον ὅστις ἐὰν κατορθώσῃ νὰ συμβιβάσῃ τὴν εὐχαρίστησιν αὐτοῦ μετὰ τῶν αὐστηρῶν ἡθῶν τῆς κοινωνίας, δὲν θὰ θεωρήσῃ τοῦτο κατ' ὀρθομηνίαν. Ἴσως οὗτος ἤθελε κρίνει ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο τῆς πατρότητος ἐν τῇ μοιχείᾳ εἶνε ἐν τῶν τραγικωτέρων μετὰ τῶν ἐκείνων τὰ ὅποια καθ' ἐκάστην παρουσιάζει ἡ πραγματικὴ ζωὴ καὶ ὅτι εἶνε ἄξιον προσοχῆς καὶ μελέτης αἱ περιπέτειαι αὐτοῦ».

«Ὡς τύπον μυθιστορίας ὅπως πραγματευθῶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπεδεξάμην τὸν τοῦ ἀναλυτικοῦ μυθιστορήματος, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπεκάλουν αὐτό, διὰ λέξεως σαφειστάτης, ἀκριβεστάτης καὶ ἀπλουστάτης, ἣν οἱ νεώτεροι ἀντικατέστησαν διὰ τῆς μάλλον σχολαστικῆς καὶ διφορούμενης λέξεως ψυχολογικῆς μυθιστορίας. Ἀέγω διφορούμενης, διότι ἡ ἐπωνυμία αὕτη φαίνεται διεκδικούσα τὴν σπουδὴν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐν ὀνόματι ἰδιαιτέρως σχολῆς, ἐνῶ ἡ σπουδὴ εἶνε κοινὴ εἰς ὁλόκληρον φιλολογίαν, ἣν ὁ κ. Ταῖν ἀπεκάλεισε *ζῶσαν ψυχολογίαν*...

Ἀριστουργήματα τῆς σχολῆς ταύτης εἰσὶ: La Princesse de Clèves, Robinson Crusoe, Les Liaisons dangereuses, Adolphe, les Affinités electives, le Rouge et le Noir, Volupté, le Lys dans la vallée, Louis Lambert, κτλ.»

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως πλείστοι ὅσοι ἐμέμφθησαν τὸν κ. Βουρζέ, λέγοντες ὅτι σκοπὸς τῆς ἀναλυτικῆς ἢ ψυχολογικῆς σχολῆς, ἥς ἡγείται, εἶνε νὰ ἐξεγείρῃ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὸν σκεπτικισμὸν αὐτῶν, νὰ παρέχῃ ἀφορμὴν ὅπως ἐξαίρηται τὸ αἶσθημα τοῦ ἐγώ, τὸ ὁποῖον ἀντίκειται ἀκριβῶς τῇ ἠθικῇ. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἀναλυτικὸν πνεῦμα ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν εἶνε οὔτε δηλητήριον οὔτε τονικὸν τῆς βουλήσεως· εἶνε οὐδετέρα δύναμις, ὡς πᾶσαι αἱ λοιπαί, ἱκανὴ νὰ ἄγῃται καὶ νὰ φέρεται τῇδε κἀκεῖσε, κατὰ τὸν βελτιωτικὸν τῆς ἡμετέρας βελτιώσεως ἢ διαφθορᾶς. Τὸ ἀναλυτικὸν πνεῦμα εὐρύνει πάσας τὰς τῆς συνειδήσεως λειτουργίας. Ἄλλως τε τὸ ἀναλυτικὸν πνεῦμα ἀποκαλεῖται ἐπίσης καὶ μελέτη τοῦ συνειδήσεως, χωρὶς δὲ νὰ ἀντιστρατεύηται τῇ ἠθικῇ, ἀποτελεῖ ἓνα τῶν πρωτίστων αὐτῆς ὄρων.

Ὁ δὲ κριτικὸς τοῦ Figaro οὕτως ἀποφαίνεται περὶ τοῦ νέου ἔργου τοῦ P. Bourget. «Ὁ κ. Παύλος Βουρζέ γράφον τὰς μυθιστορίας του εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν ἔχει σύστημα ὀρισμένον, οὐδὲ τρόπον τοῦ γράφειν ἀλλ' ἀκολουθεῖ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, λέγων καθ' ἑαυτὸν ὅτι, ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐκ λεπτομερειῶν σύγκεινται, δὲν δύναται νὰ σπουδᾷ τὸ σύνολον, χωρὶς εὐσυνειδήτως νὰ μελετήσῃ τὰς λεπτομερείας. Ἐπ' αὐτῶν λοιπὸν ἐκφέρονται κρίσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκ καλῆς πίστεως προερχόμεναι. Ὁ ἄνθρωπος ἀπόλλυσι τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν του ἐν ψυχολογικαῖς ἀντιρρήσεσι. . . . Παράδοξος εἶνε ὁ τρόπος, καθ' ὃν κρίνομεν τὸν ἄνθρωπον καὶ καθιστῶμεν γνωστὸν τὸ ἔργον του. Ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν ἀτενίζομεν εἰς τὰ πράγματα ἐκ τὸς ἀπομεμακρυσμένης ἀποστάσεως, ἀνέγνωμεν δὲ τὴν Γῆν τῆς Ἑπαγγελλίας, διότι παρουσιάζεται ἡμῖν ὑπὸ τὴν μορφήν μυθιστορήματος.

Ἡ Γῆ τῆς Ἑπαγγελλίας εἶνε βεβηλωμένη ἐκ τῶν συγκινητικωτέρων μελετῶν, ἥς μέχρι τοῦδε ἔγραψεν ὁ κ. Βουρζέ, οὐδὲν τὸ μᾶλλον συγκινητικὸν τοῦ ἀγῶνος, ὅστις διεξάγεται ἐν ταῖς εὐγενεσί ψυχαῖς τῶν ἡρώων αὐτοῦ. Καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νέος τις νὰ ἐνωθῇ μετὰ νεάνιδος, ἣν λατρεῖ, συναντᾷται μετ' ἄλλης γυναικὸς χήρας, ἣν ἡγάπησεν ὅτε αὕτη ἦτο ἔγγαμος· ἀπεμακρύνθη αὐτῆς σκαιῶς, διότι τὴν ἐνόμιζεν ἑνοχόν. Τέκνον ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἐρωτικῶν αὐτῶν σχέσεων. Ἡ θέα τοῦ παιδίου τούτου, οὗ ἡγνόνει τὴν ὑπαρξίν, τῆς μικρᾶς ταύτης κόρης, ἐξεγείρει ἐν αὐτῷ τὸ αἶσθημα τῆς πατρότητος. Ἀκριβῶς ὁ ἄγων οὗτος τοῦ πατρικοῦ φίλτρου πρὸς τὸν ἔρωτα αὐτοῦ ὡς μνηστῆρος παρέσχε τῷ συγγραφεῖ ἀφορμὴν ὅπως σκιρτήσῃ ἡ καρδία του.

Ὁ κ. Βουρζέ μετὰ σπανίας περιεργείας μελετᾷ

καὶ εἰσδύει εἰς πᾶν ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προσώπων αὐτοῦ συμβαίνει, ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἥρωος αὐτοῦ, τῆς ἐνόχου μητρὸς, τῆς νεαρᾶς κόρης καὶ αὐτοῦ τοῦ παιδίου. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ εὗρηται ἐξαίρετοι σελίδες, ἀλλ' ἐκ τούτων θὰ ποιήσωμεν μνείαν ἐκείνων μόνον, ἐξ ὧν ἄρχεται συγκινημένη ἡ καρδία τοῦ πατρὸς διὰ τὸ μέχρι πρὸ ὁκτώ ἔτι ἡμερῶν ἀγνώστου τούτου παιδίου. Ὅλως ἀκουσίως αἰσθάνεται ἑαυτὸν δεσμευμένον καὶ μετ' αὐτοῦ πάσας τὰς σωματικὰς αὐτοῦ λειτουργίας δεσμευμένους ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ μικροῦ τούτου ὄντος, ὅπερ δὲν γνωρίζει αὐτὸν καὶ τὸ ὁποῖον παρακολουθεῖ αὐτὸν κατὰ διάνοιαν καὶ πέραν τῆς ἡλικίας του. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ διανοίγονται καὶ βλέπει μακρὰν νέαν εὐτυχίαν, τὴν Γῆν τῆς Ἑπαγγελλίας, εἰς ἣν θὰ φθάσῃ μόνον διὰ σκληρῶν δοκιμασιῶν.

Ἡ δρᾶσις, ἥτις εἶνε ἀπλουστάτη, καὶ ἥτις ἄγει ἡμᾶς πρὸς τὴν λύσιν, χρησιμεύει ὡς αἰτία πρὸς ἀνωτέρας φιλοσοφικᾶς μελέτας, χωρὶς τούτου ἕνεκα τὸ αἰσθηματικὸν τοῦ μυθιστορήματος μέρος νὰ μειωθῇ.

Χρονικά.

Ἐξεδόθησαν ἢ ἐκδίδονται προσεχῶς ὑπὸ τοῦ Teubner ἐν Λειψίᾳ: α') *Lakonische Kulte*, ὑπὸ Sam Wide· β') *Xenophon-Studien* ὑπὸ Richter· γ') *Valerii Proli de nomine libellum Plinii Secundi doctrinam continere demonstratur*, ὑπὸ O. Froehdme· δ') *Der Rain bei dem Griechen und Romern*, ὑπὸ O. Dingeldein, ε') *Cicero als Schriftsteller*, ὑπὸ O. Weissenfel.

Ὁ αὐτὸς ἐκδότης ἀγγέλλει: α') νέαν ἐκδόσιν τῶν ἔργων τοῦ Βιργιλίου, ὑπὸ O. Ribbeck β') *Die Aufangsgrunde der ramisehen Grammatique*, ὑπὸ O. Froehde· γ') *cur dramaturgie des Aeschylus*, ὑπὸ P. Richter, δ') *Dionphantii Alexandrini opera omnia cum Graecis conentariis*, ὑπὸ P. Tannery· ε') *Aristoteles der Staat der Athener geschichtlicher Theil*, 1—XLI, ὑπὸ Huete (ἐκδόσις σχολιακή.)

Νέα μυθιστορήματα. — *La Terre Promise*, ὑπὸ Paul Bourget. — *Passagère*, ὑπὸ Paul Bonnetain. — *Inseparables*, ὑπὸ Jeanne Mairat. — *Le Château des Carpathes*, ὑπὸ Jules Verne.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ.

Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων
Συνεδρία τῆς 9/21 ὁκτωβρίου

Ἡ ἀκαδημία ὀρίζει τὰ θέματα τῶν διαγωνισμάτων, ἅτινα κριθέσονται τῷ 1895. Εἰσὶ δὲ τὰ ἑξῆς:

α') τοῦ τακτικοῦ διαγωνισματος. «Μελέτη περὶ τῆς βασιλικῆς καγκελλαρίας ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου μέχρι τῆς τοῦ Φιλίππου τοῦ Valois. Οἱ διαγωνισθησόμενοι ὀφείλουσι νὰ ἐκθέσωσι τὸν ὁργανισμὸν τῆς καγκελλαρίας ταύτης καὶ ποιήσωσι γνωστοὺς τοὺς διαφο-